

Rada Evropy
DOPORUČENÍ TÝKAJÍCÍ SE KOZ
(přijata stálým výborem 6. 11. 1992 a platná od 6.11. 1993)

Při svých zasedáních a na základě článku 23 jednacího řádu využil stálý výbor ke konzultacím mezinárodní organizace nebo experty rady Evropské konfederace, Federace veterinárních lékařů EHS, Společnosti pro veterinární etologii a Světové společnosti pro ochranu zvířat (tato poslední instituce zastupovala rovněž Evropskou skupinu pro životní pohodu zvířat).

PREAMBULE

Stálý výbor Evropské dohody o ochraně zvířat chovaných pro hospodářské účely přihlédl k tomu, že podle článku 9 dohody je odpovědný za vypracovávání a přijímání doporučení smluvními stranami, která obsahují podrobná ustanovení pro uplatňování zásad vytyčených v Kapitole I dohody, a která se budou opírat o vědecké poznatky týkající se různých druhů zvířat;

byl si rovněž vědom zkušeností získaných při uplatňování zásad životní pohody zvířat, vytyčených v člancích 3 - 7 dohody;

vzal v úvahu, že podle ověřených zkušeností a vědeckých poznatků o biologických potřebách koz, některé v současné době provozované chovatelské systémy, zejména pak ty, při nichž jsou zvířata chována v uzavřených objektech, často neodpovídají potřebám, jejichž splnění je nezbytné pro vytvoření životní pohody zvířat;

domnívá se proto, že je třeba věnovat trvalé a intenzivní úsilí úpravě stávajících extenzivních a intenzivních chovatelských systémů a vývoji nových systémů, v nichž bude možno uspokojit potřeby koz chovaných pro hospodářské účely;

byl si vědom toho, že základní předpoklady pro zachování zdraví a životní pohody koz spočívají v dobrých chovatelských praktikách, chovatelském systému, který odpovídá biologickým potřebám koz, a ve vhodných faktorech prostředí tak, aby podmínky, v nichž jsou ovce chovány, splňovaly potřebu náležité výživy a krmné techniky, volnosti pohybu, tělesné pohody, normálního chování při vstávání, uléhání, odpočinku a zaujímání polohy pro spánek, úpravy srsti, přijímání krmiva, přežvykování, pití, močení, kálení, přiměřených sociálních kontaktů a ochrany proti nepříznivým klimatickým podmínkám, napadení dravými zvířaty, zranění, napadení škůdci, nemocemi nebo poruchám chování a jiné potřeby, které mohou vyplynout z ověřených zkušeností a vědeckých poznatků;

obával se, že výsledky některých pokroků v biotechnologiích mohou dále zkomplikovat problém vytváření životní pohody pro kozy a byl si vědom toho, že je nutno zajistit, aby tyto pokroky neměly nepříznivý vliv na zdraví a životní pohodu;

byl si rovněž vědom povinnosti výboru přehodnocovat kterákoliv ze svých doporučení, jakmile se získají nové relevantní poznatky a chce proto doporučit všem smluvním stranám, aby podporovaly výzkum zaměřený na vývoj alternativních systémů, které budou mít lepší předpoklady pro vyřešení problémů v souladu se záměry dohody;

Z těchto důvodů přijal následující doporučení týkající se koz :

OBEČNÁ USTANOVENÍ

Článek 1

1. Toto doporučení se má vztahovat na všechny kozy reprodukované a chované pro produkci potravin, srsti, kůží nebo pro jiné hospodářské účely.

2. Pod pojmem "koza" se pro účely tohoto doporučení rozumí veškerá zvířata náležející do tohoto rodu; kozy mladší než 6 měsíců se označují jako kůzlata.

Článek 2

Je třeba pamatovat na následující významné biologické charakteristiky koz (*Capra hircus*):

- a) kozy přijímají potravu spíše při pocházení, než při soustavné pastvě; nejlépe jsou adaptovány na pevnou a suchou půdu. Mají dobře vyvinutou schopnost šplhání do svahů a ta jim usnadňuje jejich způsob přijímání potravy. Vyžadují teplé podnebí a špatně snášejí nízké teploty, zejména pokud jsou provázeny vlhkými a větrnými podmínkami;
- b) v kontaktu s jinými zvířaty a člověkem často vydávají zvuky. Pokud nějaký objekt vnímají jako zdroj nebezpečí, a může to být i člověk, vydávají varovné frkavé zvuky. Před hrozcím nebezpečím utíkají nebo se mu postaví. Pokud nejsou rušeny, tráví značnou část času zkoumáním prostředí. Ve výběžích a budovách jsou náchylné k rozrušení; podnětem excitace může být stín, světelné reflexy nebo hlasitý zvuk;
- c) kozy žijí ve skupinách tvořených převážně příslušníky jedné rodiny a samotou vyhledávají za normálních okolností jen když rodí. Nucená izolace může mít vážné až fatální důsledky, protože kozy odmítají přijímat potravu;
- d) pohlavní aktivita je u většiny plemen vázána na roční období; mimo období pohlavní aktivity vytvářejí kozli samostatné podskupiny. Těžké porody jsou relativně vzácné. Koza rodí jedno nebo dvě kůzlata; ta mají tendenci se skrývat, zpravidla se nevzdalují z místa porodu a nenásledují své matky. Rozrušení v perinatálním období může mít za následek, že se nevytvoří vazba mezi matkou a kůzlem.

OŠETŘOVÁNÍ A PROHLÍDKY

Článek 3

1. Volba typu, počet koz a intenzita chovu by měly záviset na vhodnosti prostředí a na míře pravděpodobnosti, že bude zajištěn dostatek krmiva po celý rok. Chovatel by měl být tak kvalifikovaný, aby zajistil životní pohodu chovaných

zvířat, přičemž má brát v úvahu charakteristiky plemene, používaný chovatelský systém a všechny aspekty vnějšího prostředí. Velikost stáda a hustota osazení nemají překročit hranici, za níž chovatel nemůže zajistit životní pohodu všech zvířat.

2. O zvířata má pečovat dostatečně početný personál s takovými teoretickými a praktickými znalostmi o kozách a používaném chovatelském systému, aby byl schopen

- zjistit, zda zdravotní stav zvířat je dobrý či špatný,
- rozpoznat význam změn v chování,

- zhodnotit, zda celkové prostředí odpovídá podmínkám nezbytným pro udržení zdraví a životní pohody zvířat.

3. Chovatel musí být kvalifikovaný a měl by mít zkušenosti ve všech otázkách chovu koz, k nimž patří zacházení se zvířaty, porody, dojení, péče o paznehty, stříhání, popřípadě česání srsti a popřípadě vakcinace, podávání injekcí a perorální aplikace, pokud tyto úkony povolují místní zákony. Nemá-li chovatel malého počtu koz tyto potřebné zkušenosti nebo nedisponuje-li potřebným vybavením, musí si zajistit odbornou pomoc nebo toto vybavení jinak, aby byl schopen náležitě řešit všechny vzniklé problémy.

4. Každé plemeno má své charakteristické znaky a chovatel by měl znát specifické požadavky zvířat o něž pečuje. Kozy mají přirozený sklon vyhledávat potravu pocházející z přírody a tento faktor musí být brán v úvahu při rozhodování o vhodnosti prostředí.

5. S kozami by mělo být vždy, a to i ve velkých stádech, zacházeno jako s individuemi. Pokud jsou chovány jednotlivě, vyžadují kozy častější kontakt s člověkem a jeho dohled. Při vytváření nových skupin je třeba zabránit i vzájemným střetům a stresu.

Článek 4

1. V zájmu vytvoření pozitivního vztahu mezi člověkem a zvířetem se má se zvířaty šetrně zacházet a vytvářet jiné kontakty od jejich časněho věku.

2. Chovatel by měl být zkušený v zacházení se zvířaty a jejich přehánění a měl by rozumět způsobu jejich chování.

3. S kozami by se mělo zacházet klidně, protože v klidu budou pravděpodobně ochotnější nechat se vést nebo hnát, než v excitovaném stavu. Při přemísťování koz by měla být využita jejich tendence vytvářet stádo. Při přemísťování by kozy měly být spíše vedeny, mohou však být i hnány, provádí-li se to šetrně. Je nezbytné vyhnout se všem aktivitám, které mohou způsobit strach, zranění nebo excitaci.

Kozy nemají být zvedány za hlavu, rohy, končetiny, ocas nebo srst. Pomůcky, jako jsou například hole, mají být používány pouze k vedení zvířat a nesmějí se používat způsobem, který by kozám způsoboval zbytečnou bolest nebo utrpení.

Článek 5

Kozy chované pro hospodářské účely nemají být používány k dosažení jiných cílů, jako jsou například předvádění při veřejných atrakcích nebo demonstrace, pokud se dá předpokládat, že by to poškozovalo jejich zdraví nebo životní pohodu.

Článek 6

1. Stádo má být prohlédnuto zevrubně nejméně jednou denně; výjimkou je venkovní chov koz v extenzivních podmínkách za příznivého počasí, kdy je možno prodloužit interval mezi prohlídkami, ne však na dobu delší než jeden týden. Prohlídky však mají být prováděny v intervalech kratších než jeden den, resp. týden, je-li ohrožena životní pohoda zvířat, zejména pak v době porodů, hrozí-li vážné napadení mouchami nebo dravými zvířaty, nebo nastanou-li významné změny v řízení nebo jiných podmínkách chovu. Tyto prohlídky mají být prováděny nezávisle na funkci jakéhokoliv automatického systému dohledu a k jejich provedení má být k dispozici zdroj světla.

2. Zevrubná prohlídka stáda neznamená, že je potřeba individuálně vyšetřit každé zvíře. Individuální vyšetření se má provést, je-li indikováno výsledkem celkové prohlídky.

3. Při individuálním vyšetření koz je třeba věnovat zvláštní pozornost tělesnému stavu, pohybům a postojům, přežvykování, stavu srsti, očí, uší, ocasu, končetin a paznehtů, případným změnám chování, ranám, zraněním, kulhání a nemoce. Zdravá zvířata vydávají zvuky, vykonávají pohyby a zaujímají postoje odpovídající stáří, pohlaví, plemeni a fyziologickému stavu. Mezi znaky neporušeného zdraví patří celková živost, jednolitá srst, čisté a jasné oko, dobrý chrup, volné pohyby, chůze bez kulhání, chuť k přijímání potravy a vody, normální chování při sání a kojení, přežvykování a absence ektoparazitů, viditelných ran, abscesů a jiných poranění.

Článek 7

1. Při veškerých prohlídkách je třeba mít na mysli, že mezi znaky porušeného zdraví patří apatie, inapetence, pokles tvorby mléka, zástava přežvykování, výtok z očí, nosu nebo úst, nadměrná salivace, přetrvávající kašel, otoky kloubů a jiné otoky, kulhání, průjem, změna barvy mléka nebo moči, tympanie, výhřez pochvy nebo rekta, časté škrábání a drbání, zhoršení tělesného stavu, změny chování včetně ztráty pozice v sociální hierarchii a v některých případech separace od stáda.

2. Pokud je zdravé zvíře zjevně porušeno nebo se projevují změny v chování, má chovatel neprodleně podniknout kroky ke zjištění příčiny a k nápravě. Jsou-li bezprostřední opatření chovatele neúčinná, je nezbytné vyžádat pomoc veterinárního lékaře, nebo pokud se jedná o technické otázky, jiného odborníka.

Pro nemocná a zraněná zvířata mají být k dispozici samostatné kotce poskytující přiměřené pohodlí a umožňující dohled a pokud možno i vizuální kontakt s ostatními kozami.

3. Zvláštní pozornost má být věnována kozám, které odmítají krmivo nebo špatně prospívají. V případě potřeby mají být takové kozy přesunuty na jinou pastvinu nebo do oddělené stáje. Kozám se špatným chrupem má být podáváno krmivo, které mohou přijímat bez obtíží. Pokud to není možné a kozy nemohou být léčeny, mají být poraženy.

4. Je-li onemocnění nebo zranění koz takového rozsahu, že přeprava by způsobovala další značné utrpení, musejí být ošetřovány nebo usmrceny na místě. Mají-li být usmrceny na místě, musí to být provedeno humánním způsobem a bez odkladu. Usmrcení má pokud možno provést osoba zkušená v technice usmrcování.

STAVBY, OHRADY A ZAŘÍZENÍ

Článek 8

Smluvní strany by měly zvážit vytvoření podmínek

- a) pro vyžadování rad týkajících se zdraví a životní pohody zvířat při výstavbě nových nebo úpravách stávajících ohrad, stájí nebo zařízení;
- b) pro ověřování nových metod a zařízení pro chov ovcí z hlediska zdraví a životní pohody zvířat a v pozitivním případě jejich schvalování před uvedením do provozu.

Článek 9

Uvažuje-li se o výstavbě ustajovacích zařízení pro kozy, měly by být brány v úvahu všechny faktory zevního prostředí, k nimž patří hluk, světlo, vibrace, atmosférické podmínky, znečištění a rizika, jako jsou požáry a povodně.

Článek 10

Při ustájení koz je třeba provést všechna uskutečnitelná opatření ke snížení rizika požáru a k tomu by měly být získány odborné informace od příslušných orgánů. Při instalaci požárního poplachového systému je třeba dbát na to, aby signál byl slyšitelný v kterékoliv denní nebo noční době. Ve stájích pro kozy mají být k dispozici snadno dostupné a provozuschopné hasící pomůcky. Pro mimořádné události mají být vypracována opatření k rychlému vypuštění a evakuaci zvířat.

Článek 11

1. Budovy a zařízení mají být řešeny, provedeny a udržovány tak, aby se snížilo na minimum nebezpečí zranění nebo nemocí. Kozy jsou velice aktivní ve zkoumání prostředí, a proto uzávěry všech branek a dveří mají být řešeny tak, aby je kozy nemohly uvolnit. Povrchy nemají být ošetřeny nátěry nebo prostředky na ochranu dřeva ohrožujícími zdraví nebo životní pohodu zvířat.

2. Žebřiny na seno a siláž, musejí být řešeny, umístěny a používány tak, aby nevzniklo nebezpečí poranění, poškození očí nebo pádu žebřin nebo balíků krmiva na kozy a kůzlata. Tam, kde jsou ustájena kůzlata nebo rohaté kozy, by neměly být používány sítě na seno.

3. Napáječky mají být řešeny a umístěny tak, aby se snížila na minimum možnost kontaminace výkaly nebo močí, riziko zmrznutí nebo rozlévání vody, a aby se předešlo zranění. Měly by být udržovány zcela čisté a kontrolovat by se měly nejméně jednou denně, při extrémních výkyvech počasí i častěji, aby se zajistilo, že jsou v pořádku. Pokud je instalováno automatické napájení, jsou vhodnější systémy pracující na principu spojitých nádob, než ventilové napáječky. V každém kotci mají mít kozy přístup k dostatečnému množství napájecích misek nebo ventilů. Jsou-li instalovány ventilové napáječky, je třeba kozy, které na ně nejsou zvyklé, naučit jejich používání.

4. Podlahy mají být řešeny, provedeny a udržovány tak, aby se předešlo zranění nebo zneklidňování koz. Jednotlivé podlahy mají být dobře odvodněny a kozy mají mít k dispozici dostatečně velkou a vhodně podestlanou plochu, kde mohou ležet všechny současně. Roštové a perforované podlahy mají být řešeny tak, aby nedocházelo k zaklínění paznehtů do štěrbin nebo otvorů, a aby nedocházelo ke zraněním. Pro ustájení kůzlat by se neměly používat roštové podlahy. Roštové podlahy by neměly být používány ani v koticích pro laktující kozy, aby se předešlo zranění vemene.

ŘÍZENÍ CHOVU

Článek 12

1. Zdraví stáda má být zajištěno pečlivým ošetřováním a řízením chovu. Při přípravě využívání pastvin by měly být respektovány pokyny veterinárního lékaře, aby se minimalizovalo nebezpečí šíření nemocí, a měl by být vypracován plán ošetřování přizpůsobený potřebám stáda a zahrnující zejména vakcinace, ošetřování paznechtů a antihelmintickou a jinou léčbu. Před spojením dvou a více stád, nebo před zařazením nových koz do stáda, by měl být překontrolován jejich zdravotní stav a mělo by se ověřit, že jsou prosté infekčních, nakažlivých a parazitárních chorob; dále je třeba podniknout opatření ke snížení rizika vzájemných střetů.

2. Musejí být podniknuta všechna nezbytná opatření k prevenci ekto- a endoparazitóz. Je-li vznik parazitóz pravděpodobný, mají být všechny kozy preventivně ošetřeny. Použité chemikálie a jejich obaly mají být likvidovány způsobem, který neohrožuje jiné druhy zvířat a prostředí.

3. Je třeba snížit na minimum riziko vzájemných střetů, které je u koz zvlášť velké. Vytváření ustájených skupin z koz různého původu může mít fatální následky, vznikající jednak ze vzájemných střetů, jednak tím, že dominující kozy zabrání subordinovaným kozám v přístupu ke krmivu a vodě.

4. Zvláštní péči má chovatel věnovat stavu veškerých pomůcek používaných k česání, stříhání a označování zvířat a aplikaci preparátů a případné vakcinaci nebo léčbě. Pokud místní zákony povolují chovatelům aplikaci injekčních

preparátů, musejí být stříkačky a jehly vyčištěny a desinfikovány před a po každém použití a v krátkých intervalech i během něj. Ústí orálních aplikátorů má mít velikost odpovídající stáří a plemeni ošetřovaných koz.

5. Používají-li se k fixaci koz mechanické pomůcky, musejí být řádně udržovány a upraveny. Imobilizace elektrickým proudem se nemá provádět.

6. Elektroejakulace se má provádět jen pro veterinárně diagnostické účely a to jen tehdy, není-li možno použít jiné metody. V těchto výjimečných případech má být prováděna pod přísnou veterinární kontrolou.

Článek 13

1. Kozy by měly být udržovány v čistotě.

2. Ty části ustájovacího prostoru, s nimiž přicházejí kozy do styku, by měly být důkladně očištěny a v případě potřeby dezinfikovány vždy, když se ustájovací zařízení vyprázdní a dříve, než se provede nový zástav. V době, kdy jsou zvířata ustájena, mají být vnitřní plochy a veškerá zařízení udržovány v čistotě.

Článek 14

1. Hrozí-li napadení dravými zvířaty, je třeba podniknout opatření k minimalizaci ztrát v souladu s místními zákony a jinými právními dokumenty, týkajícími se ochrany zvířat a zachování ohrožených druhů volně žijících zvířat.

2. Pokud je třeba kozy označovat, má se to provést metodou způsobující co nejmenší bolest, za použití netoxických aerosolů a barev, tetováním, ušními známkami nebo implantováním elektronických pomůcek s přihlédnutím k místní právní úpravě povolující, či zakazující tu kterou metodu. Vzhledem k tomu, že tyto úkony mohou zvířatům uškodit, mají být prováděny kvalifikovaným pracovníkem a s použitím nástrojů, které jsou v dobrém technickém stavu. Za nepříznivých okolností, jako jsou období zvýšeného výskytu much nebo klíšťat, nemají tyto úkony být prováděny.

3. Pokud je to možné, měly by kozy být drženy volně ve skupinách. Pohyb koz nemá být trvale omezován. Jsou-li dočasně uvázány, což by mělo být povoleno jen na krátkou dobu, má se to provést tam, kde nejsou žádné překážky a kde nehrozí nebezpečí zapletení do provazu. Kozy nesmějí být uvazovány v místech, kde mohou být ohroženy psy nebo dravými zvířaty. Mají-li se použít fixační pomůcky, například postroje, mají být vyrobeny z vhodného materiálu a řádně upraveny a upevněny tak, aby byly pohodlné a nezpůsobovaly odřeniny. Je-li třeba omezit pohyb kůzlat, mají být umístěna v kotci, nikoliv uvazována.

Článek 15

1. Pokud se kozy stříhají, má tuto práci provádět kvalifikovaný pracovník způsobem, který co nejméně škodí a vyvolává co nejmenší zneklidnění koz. Stříhací stroje se musí pravidelně desinfikovat a udržovat v provozuschopném stavu, přičemž jejich provedení má odpovídat velikosti a stáří zvířete. Před a během stříhání je třeba s kozami zacházet opatrně, aby se předešlo zranění. Veškerá poranění vzniklá během stříhání musí být okamžitě ošetřena.

2. Kozy chované pro produkci vlákna by měly být stříhány nejméně jednou za rok. Pokud se nejedná o ustájené kozy, mělo by stříhání být prováděno jen za vhodných povětrnostních podmínek. Zhorší-li se počasí po ostříhání, je třeba chránit kozy buď ustájením, nebo vhodnými teplými pokrývkami.

3. Ustájené kozy nemají být vyháněny ven po dobu 2 měsíců po ostříhání, jestliže povětrnostní podmínky jsou nepříznivé a venkovní prostor není chráněn přirozenými nebo umělými překážkami proti větru.

Článek 16

Ohrazení má být řádně provedeno a udržováno, aby se předešlo poranění koz. K ohrazení by se neměl používat ostnatý drát. Pokud se na ohrazení používá jakýkoliv druh pletiva, má být ohrazení často kontrolováno a udržováno v napnutém stavu, aby se do něj kozy nezachycovaly. Platí to zejména pro stáda rohatých koz. Pletivo by se nemělo používat k ohrazení pozemků, na nichž kozy rodí; doporučuje se instalace přenosných nebo fixních otevřených ohrazení. Elektrické ohradníky by měly být řešeny a udržovány tak, aby dotek vyvolal jen okamžité zneklidnění koz. Elektrické ohradníky z pletiva nemají být používány na pozemcích, na nichž se chovají rohaté kozy, pokud by tyto mohly ohrozit jiná zvířata.

Článek 17

Při ustájení koz je třeba určit prostor připadající na jedno zvíře, celkovou plochu pro všechna zvířata a velikost skupiny podle věku, velikosti a jiných biologických charakteristik koz. Pokud nebyly odchovány společně, nemají být rohaté a bezrohé kozy umísťovány do jednoho kotce. Kozlí v intenzivních chovech by měli být ustájeni individuálně, a to přinejmenším v období připoštění. Přitom by měli mít zachován vizuální kontakt s ostatními kozami.

Článek 18

1. Kozy by neměly být ustájeny celoročně. Mají-li být ustájeny po větší část roku, měly by mít přístup do výběhů nebo ohrad.

2. Pastviny by měly být provozovány tak, aby se zajistilo, že kozy nebudou vystavovány fyzikálním, chemickým, parazitárním a jiným zdravotním rizikům, kterým lze reálně předjet, a v úvahu je třeba přitom brát i rizika na přístupových cestách.

3. V mezích reálných možností je třeba zajistit, aby životní pohoda ovcí nebyla negativně ovlivňována nepříznivými povětrnostními podmínkami.

4. Je třeba zamezit shromažďování koz v místech, kde by mohly být zasypány sněhem; při takovém nebezpečí mají být kozy přehnány do bezpečných míst. Všechny kozy by měly být včas odvedeny z míst ohrožených povodní.

Článek 19

1. Je třeba dbát na to, aby všechny kozy měly každodenně přístup k dostatečnému množství výživného, hygienického a vyváženého krmiva včetně minerálních doplňků, pokud jsou nezbytné. Vysoká potřeba živin u koz v laktaci, zejména při intenzivním chovu koz s vysokou mléčnou produkcí musí být kryta co nej přesněji a ohled se musí brát i na měnící se potřeby v průběhu ročního reprodukčního cyklu.

2. Biologická potřeba vody u koz má být kryta buď tak, že je jim denně podáváno přiměřené množství vody odpovídající kvality, nebo podáváním krmiva s dostatečným obsahem vody. Pro kozy v laktaci však má být zajištěn trvalý přístup k vodě vyhovující kvality. Kvalita vody, odebírané z vrtů, studní, vodních toků a nádrží má být pravidelně sledována.

3. Předkládané krmivo má být chutné. Při skupinovém krmení koz má být délka žlabu taková, aby všechny kozy mohly krmivo přijímat současně, aby se tak předešlo nežádoucímu kompetitivnímu chování; výjimku tvoří případy, kdy kozy mají krmivo k dispozici nepřetržitě. Nespotřebované zbytky a kontaminované krmivo se mají odstranit ze žlabů dřívě, než je do nich založeno krmivo čerstvé. Je třeba vyhnout se náhlým změnám ve složení a množství předkládaného krmiva. Při podávání vysokých dávek jaderného krmiva mají mít kozy přístup i k dostatečnému množství krmiva objemného.

4. Kozám má být podáváno přiměřené množství objemného krmiva, podle možností hrubovláknité píce nebo olistěných stonků. Pastva má být druhově pestrá, aby byl zajištěn dostatečný příjem vlákniny a minerálů. Je-li pastevní porost chudý nebo při špatných povětrnostních podmínkách by měl být zajištěn dostatek doplňkového krmiva.

5. Kozám je třeba zabránit v přístupu k jedovatým křovinám, stromům a bylinám.

Článek 20

Během denní doby má být intenzita přirozeného nebo umělého osvětlení taková, aby všechny kozy dobře viděly a byly jasně viděny.

Článek 21

Budovy pro ustájení koz mají být dostatečně větrány přirozeným nebo nuceným způsobem, aby se zabránilo vysoké vzdušné vlhkosti, kondenzaci vodních par a průvanu. Výměna vzduchu by měla zajistit potřebu pro dýchání, odvádění nadměrného tepla, vlhkosti a škodlivých plynů a minimalizovat účinky prachu.

Článek 22

1. Veškerá zařízení včetně dojíčích strojů, ventilátorů a osvětlovacích jednotek mají být udržována v čistém a provozuschopném stavu a denně kontrolována. Pomůcky používané při kontrolách mají být denně přezkušovány. Pravidelně mají být kontrolovány a přezkušovány hasicí přístroje a poplašné systémy. Vznikne-li jakákoliv elektrická nebo mechanická závada, musí chovatel zajistit, aby byly okamžitě podniknuty kroky, které zabrání utrpení zvířat.

2. Součástí každého automatického zařízení má být pojistka proti selhání, která musí být udržována ve funkčním stavu. Pokud na funkci daného zařízení závisí život koz, má být jeho součástí také signalizační zařízení, které varuje chovatele, že došlo k selhání automatického systému. Tato signalizační zařízení musí být pravidelně testována. Defekty mají být okamžitě odstraněny; není-li to možné, je potřebí zajistit zdraví a životní pohodu koz pomocí náhradních opatření.

3. Veškerá elektrická zařízení pod síťovým napětím mají být umístěna mimo dosah koz, dobře izolována a uzemněna a zajištěna proti hlodavcům.

Článek 23

Jestliže se provádějí změny, jejichž součástí je instalace složitějšího nebo důmyslnějšího zařízení, než jsou ta, která byla až dosud užívána, je třeba pamatovat i na životní pohodu zvířat.

Systémy s vysokým stupněm řízení podmínek prostředí mají být uváděny do provozu pouze tam, kde je k dispozici zkušený pracovník, který má znalosti jak z chovatelství, tak z používání těchto zařízení.

Článek 24

Při ustájení koz má mít chovatel předem připraveny plány na zvládnutí mimořádných situací, jako jsou povodně, přerušení dodávek nebo selhání automatického zařízení, a musí zajistit, aby veškerý personál byl s opatřeními pro tyto mimořádné situace seznámen. Alespoň jeden pracovník musí být stále v dosahu, aby mohl podniknout nezbytná opatření.

BŘEZOST A PORODY

Článek 25

1. S vysoce březími kozami je nutno zacházet zvlášť opatrně, aby nebyl v důsledku úzkosti nebo poranění vyvolán předčasný porod.

2. Je třeba pečovat o to, aby březí a kojící kozy dostávaly přiměřené množství krmiva, aby tak bylo udrženo jejich zdraví a životní pohoda, a aby byl podpořen vývoj zdravých kůzlat. To je zvlášť významné během posledních týdnů březosti, kdy je třeba pečlivě regulovat výživu, aby se nevyvinula ketóza březích koz.

Článek 26

1. Chovatel by měl umět rozpoznat příznaky těžkého porodu a takový porod zvládnout nebo mít v dosahu odbornou pomoc. Zvláštní pozornost musí být věnována hygieně porodu a zajištění dostatečného množství vody vyhovující kvality, desinfekčního prostředku a porodnického oleje. Pokud kozy rodí na vyhrazených plochách, měly by tyto plochy být neustále přístupné. Je třeba vyvinout veškeré úsilí k prevenci vzniku a šíření infekcí použitím vhodného čistého steliva a pravidelným čištěním a desinfekcí porodních kotců. V případě potřeby má být desinfikován pupeční pahýl. Mrtvá kůzлата

a plodové obaly mají být neprodleně a hygienicky odstraněny způsobem, který určují místní předpisy. V případě hynutí by měly být zkoumány jeho příčiny.

2. Ošetřovatel má ovládat techniku resuscitace. K oživení slabých kůzlat by měl být k dispozici tepelný zdroj a pro mimořádné případy také zvláštní kotce. Zvířata musejí být pod dohledem, aby se zjistilo, zda se vytvořil mezi matkou a kůzlem náležitý vztah.

3. Každé novorozené kůzle by mělo přijmout přiměřené množství mleziva od své matky nebo z jiného zdroje. Jeho teplota má odpovídat teplotě tělesné. Pokud by podání mleziva bylo spojeno s rizikem přenosu onemocnění, například při použití mleziva z jiné farmy, mělo by mlezivo být náležitým způsobem ošetřeno. Vhodným způsobem ošetření je zahřátí na teplotu 56°C, v žádném případě však na teplotu vyšší, protože by se tím zničily protilátky. Mlezivo by mělo být přijato co nejdříve po narození, v každém případě pak do 4 hodin po porodu. Pro mimořádné situace by měla být za hygienických podmínek uložena přiměřená rezerva mleziva.

4. Pokud je nutno odchovávat kůzlata uměle, měla by dostávat během prvních dvou týdnů života mléko nebo jeho vhodnou náhražku asi čtyřikrát denně; ve třetím a čtvrtém týdnu života by měly být dávky tekutého krmiva snižovány, aby se podpořil příjem krmiva suchého. Od konce prvního týdne života by kůzlata měla mít přístup k trávě nebo jinému čerstvému krmivu s obsahem vlákniny, a k vodě vyhovující kvality. Má-li po odstavu být podáváno jaderné krmivo, měla by kůzlata být na jeho příjem připravována již před odstavením.

Je-li instalován automatický systém krmení, měla by kůzlata být cvičena v jeho používání tak, aby byl zajištěn dostatečný příjem krmiva. Zařízení na automatické podávání mléka mají být pravidelně a důkladně čištěna; doporučuje se čištění jednou denně.

5. O kůzlata vyřazená z odchovu musí být pečováno stejně humánně, jako o ta, která budou odchovávána. Pokud mají být usmrcena, musí to být provedeno v souladu se způsobem, který je uveden v odstavci 4 článku 7.

DOJENÍ

Článek 27

1. V zájmu prevence mechanického poškození mléčné žlázy a mastitidy je třeba věnovat zvláštní pozornost hygieně dojení, dojícím technikám a správné funkci dojících strojů. Ke správným dojícím praktikám by mělo náležet šetrné zacházení, vyšetření prvních stříků mléka a včasné ukončení bez dojení na sucho. Před a po dojení se mají provést hygienická opatření ke snížení rizika přenosu onemocnění.

2. S přihlédnutím k množství produkovaného mléka by laktující kozy měly být dojeny dostatečně často, aby se mléčná žláza dostatečně vyprazdňovala.

ZMĚNA FENOTYPU ANEBO GENOTYPU

Článek 28

1. Zákroky, které mají za následek ztrátu významného množství tkáně nebo změnu struktury kostí, nebo které vyvolávají značnou bolest nebo úzkost mají být zakázány.

2. Výjimku ze zákazu uvedeného v odstavci 1 lze učinit v těchto případech :

- a) úkony provedené výhradně pro veterinární účely s cílem zmírnit bolest nebo jiné utrpení nebo jim předejít;
- b) nasazení ušních známek nebo tetování do ušních boltců; označování zvířat za použití nízkých teplot a implantace elektronických pomůcek;
- c) výkroje a otvory do ušních boltců, odstranění rohových pupenů a odrohování, pokud to připouští místní právní úprava, a kastrace, jsou-li nezbytné.

Článek 29

Plemenitba nebo plemenářské postupy, který způsobují kterémukoliv zvířeti utrpení, nebo u nichž lze utrpení zvířat předpokládat, by neměly být realizovány.